

Jogelméleti Szemle 2019/4. szám

TARTALOM

Tanulmányok

Balázs Tamás: Az Európai Unió államépítő szerepvállalása Líbiában a Kaddáfi-rezsim bukását követően	2
Heka László – Harkai István: A tetoválás tilalma a vallási jogrendszerekben	9
Löffler Tibor: A menekült mint szuverén. Az állam szuverenitása az állam- és államhatár-ellenes elméletek és jogideológiák tükrében	26
Makkos, Nándor: From the privilege to equal treatment of the public sphere.....	44
Pokol Béla: A jogrendszer duplázódása	54
Schultz Márton: Az ötlet védelme a joggyakorlatban és jogalapjának deregulációja.....	74
Tóth J. Zoltán: A vállalkozáshoz való jog alkotmányos tartalma az Alkotmánybíróság gyakorlata alapján	90
Vértesy, László: The legal and regulative aspect of the free movement of capital towards the Capital Markets Union	110

A tetoválás tilalma a vallási jogrendszerekben

I. Bevezetés

Napjainkban a jogtudomány világméretű tudománnyá vált, amelynek művelői nemcsak kitekintenek, hanem rendszerint ismerik is a világon létező főbb jogrendszereket. Vallási jogrendszerek (a zsidó, az iszlám és a keresztény – katolikus vallási jog) általában csak az állami jog mellett működnek (kivéve egyes muszlim országokat), de mégis nagy befolyást gyakorolnak az egész világra. A monoteista vallások közel három és fél milliárd követője (zsidók, keresztények, muszlimok) elfogadja az egy Istenben, mint Teremtőben és a világ fenntartójában való hitet, ezért tiszteletben tartja az isteni kinyilatkoztatáson alapuló vallási jogot is. Azt vallják és hiszik, hogy az Isten saját képére és hasonlatosságára alkotta meg az embereket, akik egyenlők előtte.²⁸ A vallás jelentősen befolyásolja az egyén és a társadalom erkölcsi érzetét, kihat az emberek közötti viszonyra, valamint a családi és állami életre is. Megállapítható, hogy a vallás a civilizáció, a tudomány és a művészetek indítója-alapja, amely az emberiség történelmének egyik legdominánsabb eleme.

A vallási jogra jellemző, hogy egyrészt stabil (nem változtatható) jogrendszer, másrészt a jog részletes szabályozásainak kibontása, interpretációja a jogtudósok, teológusok, a „bölcsek” feladata. A zsidóknál a Tóra (az Ótestamentum első öt könyve – Pentateuchos), a Talmud, valamint a Tórát magyarázó, elemző hálákhá olyan jogi szabályokat tartalmaznak, amelyek minden vallásos zsidó számára kötelezőek, ahogy a muszlimok is magukra nézve kötelező jogként fogadják el a sari'át.²⁹ A római jogra épülő belső kánonjog (Corpus Iuris Canonici) ma már csak a Katolikus Egyház tagjaira – híveire vonatkozik, ugyanakkor kétségtelen, hogy a 12. századtól egészen napjainkig nagy hatással volt a nyugati jogrendszerekre. Mind a három közösség vallási jogának világi alkalmazása elsősorban a családjog, főként a házassági jog terén jellemző.

Jelen tanulmányban a tetoválás kérdésével foglalkozunk, amelyet mindhárom vallás határozottan elutasít.

II. Az identitás

Az emberi élet egyik fontos eleme az identitás, melyet a pszichológusok a tudatosan megélt *én-élmény*ként definiálnak, és a társas valósággal történő kölcsönhatás során alakul ki.³⁰ Az identitás a szocializálási folyamat társadalmi terméke, nélküle az ember csak egy

²⁷ Heka László habilitált egyetemi docens, SZTE Állam- és Jogtudományi Kar, Összehasonlító Jogi és Jogelméleti Intézet.

Harkai István: tanársegéd, SZTE Állam- és Jogtudományi Kar, Összehasonlító Jogi és Jogelméleti Intézet.

²⁸ A hinduizmus is a vallási jogcsaládhoz tartozik, de annak hittételei jelentősen eltérnek az isteni kinyilatkoztatáson alapuló fent említett vallási jogrendszerektől, emiatt a hindu joggal nem foglalkozunk. A hinduizmusban *védák* és az *avesta* képezik a vallási szöveget és a törvényt egyaránt. A hindu vallás meghatározott világnézetet és emberi magatartási szabályokat hirdet. Az embereket négy nagy társadalmi kategóriába (kasztba) sorolja, azoknak sajátos jogaik, és kötelességeik, erkölcsük vannak.

²⁹ Habár Izrael állam joga nem a hálákhára épül, mégis számos előírását, szabályát alkalmazzák, az állami jogrendszerbe beépült részként. Hasonló a sari'a jog hatása is a muszlim lakosságú országok (jelenleg a világ 51 államában a muszlimok alkotják az abszolút vagy relatív többséget) jogrendszereire.

³⁰ Lásd William E. Connolly: *Identity/Difference, Democratic Negotiations of Political Paradox*, Cornell

személy a sok közül, akinek a személyneve az egyetlen megkülönböztető jele, az viszont semmit sem árul el a karakteréről, a képességeiről, hajlamairól, illetve arról, hogy szociális és lelki szempontból hol van a helye. Ma egyre többen igyekeznek külső kinézetükkel kitűnni a környezetükből annak érdekében, hogy a világ ne tartsa őket személytelen egyéneknek”³¹, hanem felismerje a valódi énünket. Az ember társas lény, kinek kollektív identitása egy csoporthoz való tartozást jelent (család, nemzet, hivatás stb.).³² Ezt az identitást az egyén a társas interakciók során szerzett tapasztalatokból építi fel akként, hogy saját öntudatot alakít ki, mivel az emberek gyakran határozzák meg magukat azoknak a csoportoknak a segítségével, amelyekhez tartoznak. Az egyéni és kollektív identitás a társadalomban fennálló különbségekkel kapcsolatban keletkezik, de amíg a személyazonossággal kapcsolatos a különbségekre utal, addig a kollektív identitás a hasonlóságokra vonatkozik. Mivel senki sem élhet elszigetelten, így az identifikációs folyamat egyik fontos lépése a szociokulturális környezetbe való beépülés. A személyi integritás felépítésében fontos szerepet játszik a közösség általi elfogadás (beleértve az érzelmi momentumot), tehát szükséges a két identitást (személyit és a társadalmi) összhangba hozni. Vagyis a személyi identitás kialakulása egy hosszú és bonyolult érési folyamat, melyet a belső tulajdonságok mellett a társadalmi-kulturális viszonyok is jelentősen befolyásolhatnak, megváltoztathatnak.

Az egyéni identitás pszicho-szociális meghatározói: a státusz, a kor, a nem, a foglalkozás, a hatalom, a kötelezettségek, a társadalmi szerepek, a kompetenciák, a kapcsolatok létrehozása, a fejlesztési lehetőségek, a képességek, a motiváció, az alkalmazkodás, a viselkedés és a stílus.³³

Már a serdülőkortól kialakul az egyén véleménye saját magáról, amely gyakran nem azonos azzal, ahogyan a környezet vélekedik róla. Az egyén megítélése a közösség részéről nem sztereotipizált társadalmi szerepek alapján történik, mivel a társadalom jelöli ki a kívánatos magatartási modellt, rendszerint valakiről példázva (valamely vezetőről, politikusról, sportolóról, színésztől stb.), és ehhez a meghatározott egyénhez történik a társadalmi azonosulás. Émile Durkheim a kollektív identitás típusai közül megkülönbözteti a csoport és az osztály identitását, valamint a szociális, a kulturális, a nemzeti és a szakmai identitást.³⁵ Ezek közül a kulturális identitás a közös nyelven, a domináns szimbólumokon és értékrendszeren alapul, továbbá a történelmi mítoszokon és legendákon, valamint a „népi” illetve „tömeges” kultúrán (szubkultúrán: zene, sport, filmek, irodalmi művek). Tehát a kulturális azonosság alatt értjük a közös életmódot, gondolkodást, az értékrend kereteit, a közös tapasztalatokat, amelyek meghatározzák mi a kívánatos magatartás, és mi az, ami ezzel ellentétes.

A mai világban az eszmecserék, a versírás, a levélírás, vagy más önkifejezési formák háttérbe szorultak, a leszűkült szókincsbe beszivárogtak a trágár szavak, és a szleng a közkedvelté vált. Új kommunikációs formák lettek a rövid üzenetek (SMS, e-mail), vagyis az emberek más módon igyekeznek önkifejezésre találni. Egyrészt meg szeretnék felelni a csoportnak, melyhez tartozni kívánnak, másrészt pedig azon belül szeretnék kifejezni individualitásukat. Az öltözködés, a hajviselet, továbbá a mobiltelefon, a napszemüveg, a cigaretta, a rágógumi mind olyan kellékek, amelyek elősegítik a kívánt csoporthoz való

University Press, London. 1991.

³¹ Erich Fom által megalkotott fogalom.

³² Richard Jenkins szerint a múlt az egyénnél, mint emlékezet tükröződik, míg a kollektíva esetében történelemként jelenik meg. Richard Jenkins: *Rethinking Ethnicity, Arguments and Explorations*, SAGE, London. 1997. 28. p.

³³ Alex Mucchelli: *L'Identité*. Presses Universitaires de France (PUF), Paris. 1986. 8-9. p.

³⁴ Hans Gerth, Charles Wright Mills: *Character and Social Structure, The Psychology of Social Institutions*, Routledge and Kegan Paul, London. 1954. 91. p.

³⁵ Zagorka Golubović: *Ja i drugi. Antropološka istraživanja individualnog i kolektivnog identiteta*. In: Republika, Beograd, 1999. VII. fejezet.

integrálást. Ugyanakkor a tetoválás vált az egyének személyi azonosításának jelképévé, az, amely megkülönbözteti őt a többiektől. A testbe befecskendezett képi ábrázolások, feliratok vagy szimbólumok gyakran a szülők, a tanárok, az állami apparátus vagy az egész társadalommal szembeni tiltakozást fejeznek ki. Az *én-kifejezés* lehet egyfajta lázadás, illetve az elkülönülés és a különbözőzés hangsúlyozása, de az utóbbi időben sok „konfekciós” ábra is megjelent, melyek csupán a bálványozott sztárok „tetkóinak” utánzatai. Néha a készítettő nincs is tisztában azzal, hogy mit is üzen a kereskedelmi tetováló szalonban általa kiválasztott és felvarrt „tetkó”. Ilyen például a bandák (*gang*) tagjai körében már régóta rendkívül jellemző gótbetűk vagy a kötött betűs írás használata.³⁶ Emberek milliói nem képesek felmutatni olyan kiváló eredményeket, amelyekkel a társadalom többi tagjai közül kiemelkedhetnének. Ehelyett figuratív jelrendszereket alkalmaznak, amely jelenség kétségtelenül a társadalom elértéktelenedése felé mutat.³⁷

Jóllehet a tetoválással és a tetováltakkal szembeni előítéletek igen erősek és a bűnözéshez köthetők, a kutatók mégis azt tartják, hogy a tetoválás a delikvenciának csak a tükre és nem pedig az okozója.³⁸

III. A tetoválás

A tetoválás a tinta vagy másmilyen festékanyag bőr alá juttatása, ami tartósan ott marad, és nehezen távolítható el. Ezáltal a tetováltató megtöri a készítettő testi épséget, megváltoztatja annak eredeti állapotát, így nem kérdéses, hogy a test önkárosításáról van szó. Jóllehet sokan a tetoválást évezredek óta a bűnözők jeleként értelmezik, ennek ellenére egyre népszerűbb. Maga a szó eredete a *tatau* (tattaow és tattoo) polinéziai kifejezésre nyúlik vissza, melynek jelentése „megjelölni”.³⁹ Az ősi kultúrákban társadalmi jelentősége volt, a törzsen belül elfoglalt státust, rangot ábrázolta. Eleinte a hajóslegények, a matrózok vették át a mórok tetoválási szokását és terjesztették a nyugati világban, amíg keleten (pl. Japánban) ez a megjelölési forma már régóta ismert volt.

Kínában valamikor ez volt a büntetés egyik neve (közel 200 bűncselekmény esetében írták elő).⁴⁰ Az elkövetőre rátetováltatták a szégyenbélyeget (lopás esetén a fül mögé, komolyabb delictum esetén pedig az arcára), amely megszégyenítő jellegű volt és ellehetetlenítette a bűnözőt attól, hogy a társadalomba beilleszkedjen.⁴¹ A görögöknél és a rómaiaknál is ez lehetett az egyik büntetési nem, vagy egy társadalmi csoporthoz való tartozásnak a szimbóluma. Seneca és Vergilius római írók beszámolnak arról, hogy a rabok és bűnözők nagy része tetoválást viselt a testén. Egy efezusi jogi irat arról tanúskodik, hogy a korai római császárság idején az Ázsiába küldött valamennyi rab testére kitetováltatták az „adó kifizetve” megjegyzést.⁴² Végül Kónsztantinosz császár megszüntette a megbélyegző

³⁶ Fliegauf Gergely: A tetoválás mint szubkulturális jelenség: marginalizálódásra utaló jelek magyar fogvatartottak tetoválásain. In: *Börtönügyi Szemle* 2014/1., 54. p.

³⁷ M. E.: Tetoválás. In: *Firka*. Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság. 26. évf. 4. szám. 1-6. p. 2015-2016., pp. 1-7., 3. p. http://epa.oszk.hu/00200/00220/00138/pdf/EPA00220_firka_2015-2016_04.pdf Letöltve: 2019. július 4.

³⁸ Peterson, D.: *The tattooed delinquent or the delinquent tattoo? A response to the typology of tattooed youth*. Youth Studies Australia, 16 (3), 1997. 45. p. Idézi: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић: (He) Повезаност тетоважа са криминалом, In: *Культура полиса*, год. XIV (2017), бр. 33, стр. 193-202. 198. p.

³⁹ Európában a tatoo szót elsőként Joseph Banks természettudós jegyezte fel 1796-ban James Cook hajóján, az Endeavour-on, majd Cook kapitány hajónaplójából elterjedt az egész világba a tetoválással együtt. Addig a Bibliában karcolásoknak, megbélyegzésnek fordították a testre bevéssett szimbólumokat.

⁴⁰ Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 195. p.

⁴¹ Reed, C.: Tattoo in early China. *Journal of the American Oriental Society*, 120 (3) 2000. 360. p. Idézi: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 195. p.

⁴² U. o.

jellegű tetoválás büntetést, így sem a bűnözők, sem a gladiátorok, illetve a katonák már nem viselték ezt a jelet.⁴³ A kereszténységre áttért császár vallotta azt a nézetet, hogy az emberi arc Isten orcájának tükré, így azt nem szabad sem bekoszolni, sem átalakítani.

A középkorban (a 12. században) a Katolikus Egyház betiltotta ezt a pogány szokást, amely ezután Európában szinte teljesen eltűnt. Megmaradt a börtönökben, valamint a rabszolgák, bűnözők (gyilkosok, rablók, prostituáltak, ágyasok) és a száműzöttek megbélyegzéseiként. Nagy Péter cár megparancsolta, hogy keresztet tetováltassanak minden katonára kezére, aki elhagyta a hadi flottát. Olyan löporral történt a fecskendezés, amely még láthatóbbá tette a jelképet. A tetoválás, mint a bűnözőket degradáló megbélyegzés ismert volt még a modern börtön rendszerekben is, így Indiában az életfogytiglani börtönbüntetésre elítélt személyeknek a homlokukra tetováltatták a nevüket, Ausztráliában pedig a hajókon szolgáló foglyokat szintén tetoválással jelölték meg, hogy könnyebben ellenőrizhetők legyenek, de ugyanakkor megalázó jelleggel bírt az ilyen jel.⁴⁴

Az Amerikai Egyesült Államokban (USA) és Nagy Britanniában a 19. században a dezertőröket tetováltatták, ilyen sorsra jutottak a szibériai gulágok foglyai, majd a II. világháborúban a nácik a koncentrációs táborok zsidó foglyait is így jelölték meg. A 20. század közepétől a megszégyenítő jelleg helyett már a kollektív identitás szimbólumává alakult át. Ettől kezdve az USA-beli utcai bandák tagjai (a japán Yakuza mintájára) tetoválásaikkal jelezték az adott bandához (ganghoz) való tartozást, ahogy a börtönben fogvatartottak is a kitetovált szimbólumaikkal utalnak arra, melyik csoportnak a tagjai.

A tetoválás kultúrtörténeti változásairól, valamint a bűnözés és tetoválás kapcsolatáról értekezve Hodován Zsófia megjegyzi, hogy a tetoválást az úgynevezett testtorzító beavatkozások közé sorolják többek között a fül, az ajkak és az orr átfúrásával, a fogak kiverésével, kihegyezésével stb. együtt.⁴⁵

Ez a fajta képi ábrázolás évszázadokon keresztül jelképezte a külvilág számára az egyén individualitását vagy csoporthoz (bűnszervezethez) való tartozását. Ezért a kriminalisztikában és kriminológiában már régóta foglalkoznak a tetoválás kérdésével. Elsők között Cesare Lombroso, olasz kriminológus, orvos, a pozitivisták kriminológia megalapítója kötötte össze a tetoválásokat a bűnözők világával. A bűnözés felé 1864-ben fordult az érdeklődése, amikor hadiorvosként „a katonák tetoválásait tanulmányozta, és arra a következtetésre jutott, hogy „a becsületes és a becsstelen katonákat” a bőrükbe vésett obszcén szövegek alapján lehet megkülönböztetni. Azonban belátta azt is, hogy egyedül a tetoválás nem elég a bűnöző természet felismeréséhez – „ehhez szükséges a pozitivisták tudomány eszközeinek alkalmazása is.”⁴⁶ Jóllehet Lombroso ezen elméletét elvetették, mégis a tetoválás máig a börtönvilághoz köthető.⁴⁷

Azonban ez az ősi társadalmakból származó pogány szokás napjainkban divattá vált, és sokan magukra fecskendeznek különböző ábrákat, akár tájképeket, vagy különböző geometriai formákat, feliratokat stb.

⁴³ Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 196. p.

⁴⁴ Awofeso, N.: Jagers in the pokey: *Understanding tattooing in prisons and reacting rationally to it. Australian Health Review*, 25 (2), 2002:167. p., Idézi: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 197. p.

⁴⁵ Hodován Zsófia: Bőrbe varrt bűnjel – A tetoválás kultúrtörténeti változásai, különös tekintettel a bűnözés és a tetoválás kapcsolatára. In: *Börtönügyi Szemle* 2013/1. pp. 71-76. 72. p. http://epa.oszk.hu/02700/02705/00093/pdf/EPA02705_bortonugyi_szemle_2013_1_071-076.pdf. Letöltve: 2019. július 1.

⁴⁶ Lászlófy Csaba: *A kriminálantropológiai elmélet napjainkban – Cesare Lombroso – pályafutás és az elmélet*. <https://web.archive.org/web/20160906205710/http://fogaszatiszakerto.hu/a-kriminalantropológiai-elmélet-napjainkban--cesare-lombroso--palyafutas-es-az-elmélet.html#> Letöltve: 2019. július 1.

⁴⁷ A vallás, a jog és a jogászság összefüggéseinek szociológia nézeteiről lásd: Nagy Zsolt: *Metszetek a jogásztársadalomról*. Pólay Elemér Könyvtára. Szeged. 2012., illetve Nagy Zsolt: *A jogi oktatás fejlődése és aktuális kérdései*. Kézirat. Szeged. 2006.

Továbbra is inkább a férfiak alkalmazzák ezen képi kifejezőmódokat, de ugyanakkor a hölgyek világában is nő a tetováltak száma. Becslések szerint USA-ban 2006-ban a felnőtt lakosság 24% (zömében 20 és 31 évesek) tetovált volt.⁴⁸

III.1. Üzenete, motiváció

A testi szimbólumok célja felhívni az emberek figyelmét, így a nem-verbális kommunikáció eszközeként társadalmi kapcsolat létesítésére ösztönöznek. Ezért a tetoválásnak feltűnőnek kell lenni és azt üzeni, miben különbözik a tetovált a környezetétől. Az 1960-as, 1970-es évektől az USA-ban az „elnyomás” (a rendőrség, az oktatási rendszer, a karhatalmi szervek) elleni és a középosztály (a mainstream) értékrenddel szembeni tiltakozásként manifesztálódott, majd ekként terjedt el világszerte. Ez időben a fogyasztói kultúra változott akként, hogy az „én” kihangsúlyozására került a hangsúly, a test pedig az egyén kifejezője lett. A test, a testépítés, az aerobics, a jogging, az egészséges életmód (*mens sana in corpore sano*) háttérbe szorította a szellemi világra támaszkodó értékrendet. Megváltozott az esztétika fogalma is, hiszen az intellektuális értekezés (irodalom, filozófia, kultúra) helyébe a testiség lépett. A test képi ábrázolása már nem a deviáns viselkedés és delikvensok világát jellemezték, hanem a köznépet is. Újabb paradigmaváltás történt a századfordulón, amikor a testi ábrázolás nemcsak elfogadott, hanem divatos önkifejezési eszköz lett (a hip-hop vagy rap, illetve gangsta zene, a gettós öltözködés stb. velejárójává vált). A tetoválás elterjedését elősegítette a média, az amerikai szubkultúra (a filmek, a zene, a sport) népszerűsítése, így a fogyasztói társadalom újabb eladható terméke lett. Európába is mint a „szabad világ” produktuma került. Kontinensünkön – így a kelet-európai országokban is – a rendszerváltást megelőző korszakban ezeket a képi ábrázolásokat többnyire a „prolik”, a prostituáltak, bűnözők, alulképzett, szegény vagyoni helyzetű emberek „varratták” magukra, majd a demokrácia, a globalizáció, a határok megnyitása és a „szabad világból” érkezett divat eredményeként az „alsóbb néprétegek” mellett elterjedt a széles néptömegek körében is.⁴⁹

Továbbra is az USA-ban a legelterjedtebb ez a divat. Jelenleg minden ötödik amerikainak legalább egy tetoválása van (21%). Mivel a világ legbefolyásosabb országáról van szó, főként a fogyasztóipar és tömegkommunikáció terén, ezért hasonló trend követése várható világszerte.

Solymosi Katalin 1987-ben végzett kutatása a készítettők egyéni motivációját néhány csoportra osztotta. Az *önérvényesítési* kategóriába sorolta az emberi ego önkifejezési formáit (érzelekmifejezés, vágyakozás). Az általa meghatározott további kategóriák: az *identifikációs* (*affiliációs*) igény, vagyis a tulajdonképpeni *szeretetigény* (személyhez, csoporthoz tartozás szándéka, hagyománykövetés, utánzás), a *társadalmi integráltság* szüksége (biztonságérzet, társadalmi státusz), az *időigény* vagyis az idő strukturálása (időtöltés, unaloműzés), a *tartós és pillanatnyi ösztönimpulzusok kielésének szükséglete*, tehát az ösztönök levezetése, melynek kifejezési formái lehetnek az agresszió, destrukció stb., végül az *esztétikai szükséglet*, amely a készítettő szépítési igényére utal.⁵⁰

A tetováltatással foglalkozó kutatások jelentős része keresi a kapcsolatot a tetováltatás és a különböző rizikófaktorok, deviáns viselkedések között. A kutatások eredményei általában megegyeznek abban, hogy a vizsgált populációban az önbizalom hiánya mellett gyakrabban

⁴⁸ Silver, E. - Van Eseltine, M. & Silver, S.: Tattoo acquisition: *A prospective longitudinal study of adolescents*, Deviant Behavior, 30 (6), 2009, 520. p. Idézi: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 198. p.

⁴⁹ Ladányi Bence: Testre varrt fájdalmak – a börtöntetoválások világa. In: Mendszet Pszichológia <https://mindszetspszichologia.hu/2018/06/24/testre-varrt-fajdalmak-a-bortontetovallasok-vilaga/> Letöltve: 2019. július 4.

⁵⁰ Solymosi Katalin: A tetoválás motivációi. In: *Tetováltak és tetováltak*. Kecskemét, 1987. pp. 59-65

jelennek meg bizonyos rizikótényezők (pl. dohányzás, alkohol- és drogproblémák, párkapcsolati nehézségek, tartós egyedüllét, depresszióra való hajlam, bűnelkövetés).⁵¹ Szociálpszichológiai vizsgálatok igazolták, hogy az emberi testet “öszönösen úgy szemléljük, mintha az kimutatná” az egyén jellemét és a személyes tulajdonságait, azaz ki is ő valójában.⁵² Richard S. Post rámutat arra, hogy „nyilvánvaló a korreláció a tetoválás és a tetovált egyén bizonyos személyiségi zavara között”.⁵³ A tetováltak nem csak a személyiségüket, hanem a másoktól őket elkülönítő sajátosságukat akarják kifejezni.⁵⁴

Egy a kanadai középiskolások között 2002-ben végzett kutatás (23 középiskolában 2180 tizenkét és tizenhét éves életév közötti tanulót kérdeztek meg) eredményei kimutatták az összefüggést a tetoválás (és piercing) és a törvénysértés, illetve rizikós viselkedés között.⁵⁵ A kutatást végzők az állításuk alátámasztására egy francia kutatást is idéznek, amelynek célja az alkoholfogyasztás és a tetoválás közötti kapcsolat feltárása volt. Ez a kutatás kimutatta, hogy a tetováltak (valamint a piercinget viselők) nagyobb mértékben fogyasztottak alkoholt.⁵⁶ A Cincinnati Egyetemen 2013-ban lefolytatott vizsgálat (998 hallgató között, kiknek 29,6%-a tetovált volt, a lányok nagyobb arányban, mint a fiúk) szintén megerősítette, hogy az egyetemisták ezen kategóriája „vevőbb volt” az alkohol és a marihuána fogyasztására, mint a hallgatótársaik. A vizsgálat ugyanakkor megállapította, hogy az öngyilkosság és a tetoválás között nincs összefüggés.⁵⁷

Egy tajvani börtönben 2014-ben lefolytatott kínai kutatás azt világította meg, hogy a tetovált elítéltek hajlamosabbak voltak az emberölésre, kábítószer fogyasztására és a csalásokra, mint a börtön többi lakói. Az agresszivitás és az engedetlenség kapcsán egy 2015. évi londoni kutatás (378 felnőtt részvételével, kik közül 25,7% tetovált volt) feltárta, hogy a tetováltak kimagaslóan engedetlenebbek, indulatosabbak és verbálisan agresszívebbek, mint honfitársaik.⁵⁸

A tetoválások jelentéséről készült vizsgálatok megerősítették, hogy különbség van az ún. békés tetkók és a bűnözésre nagyobb hajlamot mutató agresszív üzeneteket hordozók között.⁵⁹ Egyértelművé vált, hogy a bűnözők magukra „vésik” a bűnelkövetési szándékot, amely tényről a társadalmat figyelmeztetni kell. Ezért a belgrádi Kriminálisztikai-Rendőri Akadémia kutatását végző szakemberek kiemelik, hogy a rendőrség nyilvántartásba veszi az

⁵¹ Szucsáki Melinda: Tiltott varrósakkör a rácsok mögött – Szabaddá tesz? *Börtönügyi Szemle*. 32 (1), 2013. pp. 71-76. http://epa.oszk.hu/02700/02705/00093/pdf/EPA02705_bortonugyi_szemle_2013_1_077-090.pdf

⁵² Adams, J.: *Marked difference, Tattooing and its association with deviance in the United States*. *Deviant Behavior*, 30 (3), 2009, 274. p. Hivatkozik rá: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 198. p.

⁵³ Post, Richard. S.: *The relationship of tattoos to person-ality disorders*. *Journal of Criminal Law, Criminology and Police Science*, 1968, 521. p. <https://scholarlycommons.law.northwestern.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=https://www.google.com/&httpsredir=1&article=5547&context=jclc> Letöltve: 2019. július 1. Lásd: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 199. p.

⁵⁴ Wohlrab, S. - Stahl, J. & Kappeler, P. M. (2007): *Modifying the body: Motivations for getting tattooed and pierced*, *Body Image*, 4, 2006, 90. p. Idézi: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 198. p.

⁵⁵ Deschesnes, M. - Finès, P. & Demers, S.: *Are tattooing and body piercing indicators of risk-taking behaviours among high school students?* *Journal of Adolescence*, 29. 2006, 385. p. Idézi: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 197. p.

⁵⁶ Guéguen, N.: *Tattoos, Piercings, and Alcohol Consumption*. *ISBRA*, 36 (7), 2012. Idézi: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 198. p.

⁵⁷ King, K. A. & Vidourek R. A.: *Getting inked: Tattoo and risky behavioral involvement among university students*. *The Social Science Journal*, 50, pp. 540-546., 2013, 542. p. Idézi: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 198. p.

⁵⁸ Swami, V. - Gaughan, H. - Tran, U. S. - Kuhlmann, T. - Stieger, S. & Voracek, M. (2015): *Are tattooed adults really more aggressive and rebellious than those without tattoos?* *Body Image*, 15, 2015, 150. p. Idézi: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 198. p.

⁵⁹ Nina, Zeiler - Erich Kasten (2016): *Decisive Is What the Tattoo Shows: Differences in Criminal Behavior Between Tattooed and Non-tattooed People*, 5 (2), pp. 16-20., 2016, 18. p. Idézi: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 198. p.

egyes bűnözők tetoválásait és azok üzeneteit, a testi ábrázolások szimbólumait, melyek közül némelyik óvá intik a kriminalistákat. A meglévő testi ábrázolások alapján a rendvédelmi szervek egyfajta megfigyelést (screening) folytatnak, megismerik a bűnözők személyiségét, életvitelét. Elemzésük alapján képesek kidolgozni a bűnözővel kapcsolatos kriminalisztikai prognózist is.⁶⁰ Ez nem egyszerű vállalkozás, mivel egyrészt a tetoválások helye lehet látható vagy láthatatlan (bordák, mellek, hát, váll stb.), másrészt pedig egyes bűnözők tudatosan megtévesztő jellegű üzeneteket is vésnek magukra. Mégis a legtöbbjük számára a test az üzenet hordozója. Az üzenet lehet titkos is, bár a kriminalistáknak sikerült a legtöbb szimbólumot megfejteniük. Főleg az amerikai és az oroszországi börtönökre jellemző ez a megállapítás. A bűnözők körében a tetoválások közül a legismertebbek a könnyecseppek (a megölt emberek számát ábrázolják), továbbá a különböző antiszociális jellegű szövegek,⁶¹ vagy számkombinációk (pl. a fehérek között a 88. szám az ábécé nyolcadik betűjét idézi – HH, és a nácik üdvözlését tükrözi, a 23. szám – a W vagyis *white* szintén a skinheads-ek körében népszerű, a 713 számot pedig a mexikói maffia houstoni tagjai tetováltatják magukra, hiszen ez Houston hívószáma, a benne lévő 13 pedig az M betű jele).⁶² A rövidítések közül a FAIM - Family Affiliated Irish Mafia - az ír maffia jele. A börtönben a tetoválás védelmet nyújthat, de egyben az élet kioltáshoz is vezethet (pl. ha az egyén nem „jogosult” egyes ábrázolást magán viselni).⁶³

Azonban a tetkó olyan bélyeg marad, amely megnehezíti a társadalomba való beilleszkedést, főleg a munkakeresést. Még a „trendi” testi ábrát viselők is szembesülnek azzal, hogy nem felelnek meg egyes cégek külsőségeket szabályozó előírásainak. A HVG 2015-ben megjelent cikkében megemlítette a kínai Hainan légitársaság légiutas-kísérőknek kiírt pályázatát, amelyben kizáró okként jelölték meg a tetoválást, ha az munkavégzés közben látható.⁶⁴ Sok vállalatnak a megjelenésre vonatkozó szabályzata ugyan nem tiltja a tetkót, de annak eltakarására kötelezi a viselőjét.

„A magyar munkajog csak annyit szabályoz, hogy a munkavállalónak a munkavédelem szabályainak is megfelelő, a munkavégzés jellegével összeegyeztethető öltözékben és megjelenéssel kell részt vennie a munkában.” Ez a meghatározás lehetővé teszi a munkáltatónak, hogy szabályozza, mit is jelent a „munkavégzés jellegével összeegyeztethető öltözék”. Nemzetközi kitekintést érdekes megemlíteni, hogy a CareerBuilder.com által készített felmérések kimutatták, hogy a HR-vezetők 37%-a a karrierlehetőséget korlátozó testi tulajdonságok között a harmadik helyre a tetoválásokat helyezte. A Salary.com 2018. április 17-én megjelent cikkében kimutatta, hogy az USA-ban milyen negatív hatással van a tetoválás a munkaerőpiacon. A Pew Research Center tanulmánya szerint a 18 és 29 év közötti emberek közel 40%-a rendelkezik legalább egy tetoválással. A képzettségi szint mutatja, hogy közülük csupán 20% középiskolai végzettségű, és 10% egyetemi végzettségű. Emellett sokkal gyakoribb a tetoválás az egyedülállók és az elváltak között, mint a házasságban élőkénél. A foglalkoztatottságot illetően a mezőgazdaságban és a farmon dolgozók 22%-a tetovált, majd következik a vendéglátóipar, a

⁶⁰ Walters, G. D. - Ravella, L. & Baltrusaitis, W. J.: *Predicting parole/ probation outcome with the aid of the Lifestyle Criminality Screening Form*, Psychological Assessment, 2., 1990, 314. p. Idézi: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 197. p.

⁶¹ Demello, M.: *The convict body: Tattooing among male American prisoners*. Anthropology Today, 9 (1), 1993, 11. p. Idézi: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 199. p.

⁶² Canada Border Services Agency: *Tattoos and their meanings*, Canada Border Services Agency 2008, <https://info.publicintelligence.net/CBSA-TattooHandbook.pdf>. Letöltve: 2019. július 8.

⁶³ Koch, J. - Roberts, A. - Armstrong, M. & Owen, D. (2005): *Body art, deviance, and American college students*. Social Science Journal, 47 (1) 157. p. Idézi: Ненад Радовић - Зоран Ђурђевић i. m. 198. p.

⁶⁴ Szakszervezetek.hu: Meddig mehet el egy cég a külsőségek szabályozásával? 2015.08.26. 09:52 <https://szakszervezetek.hu/dokumentumok/munkajog/693-meddig-mehet-el-egy-ceg-a-kulsosegek-szabalyozasaval-2>. Letöltve: 2019. július 8.

turizmus és a rekreációs iparág 20% -kal, illetve a művészeti, média- és szórakoztatóipar 16%-kal. A kormányzati dolgozók körében a legalacsonyabb a tetováltak száma, mindössze 8%.

A tetoválások és piercingek viszont a munkakeresés során hátrányt okozhatnak a pályázónak. A megkérdezettek 76%-a a tetoválást és a piercinget olyan korlátnak tartják, amely miatt a foglalkoztatásnál az ilyen pályázóra nem tartanának igényt. A megkérdezettek 39%-a úgy véli, hogy az ilyen kinézetű munkavállaló rossz fényt vet a munkáltatójára. A válaszadók 42%-a a tetoválást, 55%-a pedig a piercinget tartja nem kívánatosnak a munkakeresők részéről. Természetesen a 60 év feletti korosztály volt a legkevésbé toleráns, a 18-25 év közötti megkérdezettek pedig a legtoleránsabbak.⁶⁵

IV. A vallási jogrendszerek és a tetoválás kérdése

A vallási jogrendszer nem egy állam, hanem mindenekelőtt egy vallási közösség joga, amely szoros kapcsolatban áll a teológiával és a filozófiával. A vallási alapokon nyugvó társadalmak egy ideális magatartási modellt követnek, amelyben az Istentől származó jog a mérvadó, előírja a társadalmi együttélés legfőbb szabályait. Jellemzője, hogy a törvényeket nem emberek alkotják, hanem az Isten, ezért a jogszabályok megváltoztathatatlanok és minden időre szólnak. E jogrendszerben a jogtudósoknak kimagasló jelentőségük van, hiszen a vallási jog értelmezése is a jogtudomány (jogászok) terméke.⁶⁶

A nemzeti jogrendszerek megteremtése nem jelentette a vallási jog megszűnését, hanem legfeljebb annak „háttérbe szorulását, miközben a napi gyakorlatban az egyes társadalmak szokásaiban igen erősen élt tovább, nem egy esetben nagyobb befolyást gyakorolva az emberek mindennapi életére, mint az állami jog”.⁶⁷ Maga a jog fogalma is másként értelmezendő a vallási jogrendszerek esetében, bár ennek meghatározása egyébként is nehéz vállalkozás. *Giorgio Del Vecchio* olasz jogfilozófus megjegyezte, hogy mindenki tudja mi a jog, de nehéz azt meghatározni. A leggyakrabban idézet bölcsesség a *"Ius est ars boni et aequi"* (A jog a jóság és igazságosság művészete). „A jog a társadalmi kontroll egy sajátos formája, s azon kulturális minták összessége, amelyek érvényesülését az állam biztosítja.”- szól az egyik definíció.⁶⁸ Badó Attila és Bencze Mátyás nézete szerint „a jog nem univerzális jelenség, ugyanis nem szükségszerű, hogy a társadalom irányítása, a politikai közösség kereteinek fenntartása mindenhol egy bizonyos társadalmi gyakorlat monopóliuma legyen.”⁶⁹ Van, aki a jogot egy térség feletti szuverenitás kifejezőjének tartja, melynek forrásai az erkölcsben vagy a hatalomban (hadsereg, rendőrség) nyilvánulnak meg, illetve e kettő kombinációjában. Erdő Péter bíboros, prímás, az Esztergom-Budapesti Főegyházmegye érseke, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke, egyházjogász a jogot „a társadalmi viselkedést szabályozó, intézményesen kiadott és szavatolt, vagy legalábbis intézményesen szavatolt normák rendszerének” határozza meg.⁷⁰ A Magyar Katolikus Lexikon értelmezése

⁶⁵Salary com Staff: Tattoos hurt chances of getting a job. <https://www.salary.com/articles/tattoos-hurt-chances-getting-job/>. Letöltve: 2019. július 5.

⁶⁶ Lásd bővebben: Heka László: *Vallási jogrendszerek*. A Pólay Elemér Alapítvány Tansegédletei. Szeged, 2012.

⁶⁷ Jany János: *Klasszikus iszlám jog. Egy jogi kultúra természetrajza*. Gondolat, Budapest, 2006. 11. p.

⁶⁸ Badó A. – Loss S. – H. Szilágyi I. – Zombor F.: *Bevezetés a jogszociológiába*. Prudentia Juris 9. A Miskolci Egyetem Jogelméleti és Jogszociológiai Tanszékének Kiadványsorozata, Miskolc, 1997. 31. p.

⁶⁹ Badó A. – Bencze M.: *Az „intuitív” jogösszehasonlítás és a neoanalitikai jogelmélet*. In: H. Szilágyi I. – Paksy M. (szerk.): *Ius unum, lex multiplex*. Szent István Társulat. Budapest, 2005. pp. 39-64. Ennek a jelenségnek a jogásképzéssel való kapcsolatára vonatkozóan pedig lásd: Nagy Zsolt: *Jogi oktatás fejlődése és aktuális kérdései*. PhD. disszertáció. Szeged. 2006.

⁷⁰ Erdő Péter: *Egyházjog*, Szent István Társulat az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Budapest, 1991., 35. p.

szerint jog az, „ami kinek-kinek legbelső sajátjaként kijár”, vagyis a „mindenkire érvényes magatartási norma”.⁷¹ Teológiai tartalmában a jog olyan magatartási norma, melyet maga Isten ültetett az emberekbe „teremtési tervével, mint rendező elvet, amelyet fölismerhetünk, és tudatosan-szabadon végre tudunk hajtani, teljesítése hozzájárul mind az egyedi, mind a közösségi élet kiteljesedéséhez, rendjéhez, belső békéjéhez.”⁷²

A tetoválással kapcsolatosan elmondható, hogy az embernek joga van tetováltatni magát. Ugyanakkor a vallása ezt tilthatja, vagy a keresztények esetében általában nem tartja helyénvalónak. Isten az embert saját képére alkotta, és szabad akaratot adott neki. Mindannyian igazságérzéssel rendelkezünk, képesek vagyunk szeretni, gondolkodni, döntéseket hozni, választhatunk a jó és a rossz között. Szent Ágoston szerint éppen az ember szabad akaratából származik a rossz (a bűn), mivel szabadságában áll, hogy ne a jót cselekedje.⁷³ A monoteista vallási jogok a tetoválást nem tartják helyesnek. A zsidóknak és a muszlimoknak még az emberi arc képi ábrázolásával kapcsolatosan is fenntartásaik vannak, a test megbélyegzése (a tatoo szó az angol nyelvbe csak a 17-ik században került be, addig az ószövetségi megbélyegzés kifejezést használták) pedig olyan vétek, amely miatt akár még a vallási jellegű temetésüket is megkérdőjelezzük.

IV.1. A zsidó vallásjog

A tetoválás tiltása az Ószövetségből (a zsidóknál a Tóra) származik. Mózes III. könyve - Léviták könyve, 19.28. előírja: „Ne vagdaljátok be testeteket halottért, és ne végezzetek magatokon tetoválást. Én vagyok az Úr!” A zsidók mellett a keresztények és a muszlimok is követik az Ószövetséget, vallják, hogy az ember Isten teremtménye, akit az Úr képmásaként alkotott, így semmilyen változtatás nem engedett. A zsidók a tetoválást törvényeik megszegésének állandóan látható jeleként tartják. A zsidókhhoz hasonlóan a muszlimoknál is tilos bármilyen jelet varratni az ember testére, a keresztények viszont explicite nem tiltják a test képi ábrázolását.

A zsidó tudomány, a hálacha (alapvető összefoglalása Joszef Káro munkája, a Sulchán Áruch vagyis: “Terített Asztal”), és a rabbik döntvényei (rabbiniikus responsumok) egyaránt foglalkoznak e kérdéssel. A tilalom lényege, hogy egyrészt a tetoválás egy bálványimádó gyász-szokás utánzása, másrészt „az emberi test Isten tökéletes teremtése, éppen ezért mi nem változtathatjuk meg.”⁷⁴ A bőr alá (a húsbba) fecskendezett és el nem távolítható arcfesték, tinta vagy más nyomot hagyó festékkel történt tetoválástól eltérően az orvosi tetoválás esetében az ortodox rabbináus engedélyezte egy szemöldökét vesztett nőnek, hogy felvarrattása a szemöldökét azzal indokolva, hogy annak hiányában zavarba érezhetné magát.⁷⁵ Felmerül viszont a kozmetikai tetoválás kérdése, az arcfestés, a nonfiguratív ábrák testre festése illetve szöveg vagy akár nevek felvarrása a testre.⁷⁶ Oberlander Báruch rabbi a Budapesti Ortodox

⁷¹ Lásd Magyar Katolikus Lexikon Jog címszó. <http://lexikon.katolikus.hu/J/jog.html>

⁷² U. o.

⁷³ Szent Ágoston: A Szabad Akaratról, (De libero arbitrio); In: *Fiatalkori Párbeszéddek*, ford. Hegyi Fábián, Szent István Társulat, Budapest, 1986

⁷⁴ Tiltottak a tetoválások a különböző vallások szerint? – a 24.hu honlap kérdése a lelkeszekhez XXVII. Radnóti Zoltán rabbi blogja. <http://rabbi.zsinagoga.net/2016/07/31/tiltottak-a-tetovalasok-a-kulonbozo-vallasok-szerint-a-24-hu-honlap-kerdesek-a-lelkeszekhez-xxvii/>. Letöltve: 2019. július 4.

⁷⁵ Naftali Kraus blogja. Mít mond a halacha. A tetoválásról. 2011. január 20. csütörtök. <http://judaizmus.blogspot.com/2011/01/mit-mond-halacha.html>. Letöltve: 2019. július 4. A tetoválásról. <http://ujhacofe.hu/halaha/tetoval.htm> Letöltve: 2019. július 4.

⁷⁶ A sminktetoválásokat korábban a rabbik ellenezték, de az utóbbi években megváltozott az álláspontjuk. Ugyanis mivel a smink nem marad a bőrben örökre, emellett az sem ábra, sem szöveg, ezért kérdéses, hogy valóban tetoválásnak számít-e és vonatkozik-e rá a hálachikus tilalom.

Rabbinátus vezetője egyetért azzal, hogy a tórai tiltás nemcsak a bálványimádási szokás átvételére vonatkozik, hanem mindenféle tetoválásra.⁷⁷ Míg a tilalom a szövegek írása és a figuratív ábrázolás esetén bibliai eredetű, addig a nonfiguratív ábrák tetoválása a *Sulchán áruch* előírása értelmében rabbinikus tilalom.⁷⁸ A Talmud kimondja, hogy a tilalom akkor érvényes, ha az ember „egy idol nevét vagy szimbólumát tetováltatja magára, mivel ezzel mintegy kinyilvánítja, hogy ő azon idol bálvány, illetve idegen istenség (Ávodá Zára) fennhatósága alatt áll”.⁷⁹

Eltérnek a vélemények a téren, hogy megtérés után a hívőnek el kell-e távolítania a meglevő tetoválást vagy azt át kell-e (illetve szabad-e) satírozni. A rabbinikus responsumok – tehát a rabbik – úgy tartják, hogy maga a tetoválás készítése a tilos, ezért a már létező ábrát nem kötelező eltávolíttatni, de jó döntés, ha a megbánó mégis megszabadul tőle, hogy ne maradjon nyoma a korábbi vétkeknek. A tetoválás átsatírozását engedélyező rabbik úgy vélik, hogy ez esetben nem új tetoválásról van szó, hanem az előző tönkretételéről. A rabbik többsége ezt tiltja, azzal érvelve, hogy a nonfiguratív ábrák tetoválása is tilos. Az ilyen eltávolítás lézerrel történik, ami egy másik tórai előírással kerül szembe, vagyis, hogy az ember nem ejthet sebet saját magán. A lézerrel történő orvosi beavatkozáson pedig seb keletkezik a bőrön. Mégis ilyen esetben megengedett a lézerrel történő beavatkozás vagy akár a plasztikai műtét is.⁸⁰

Az a kérdés is vitatott, hogy szabad-e Isten nevét tetováltatni, illetve az ilyen tetoválást „leszedni”. A Misna (*Máskot*, 21, a) Simon ben Jehuda rabbi véleményét közli, aki leszűkíti a tetoválás tilalmát csak arra az esetre, ha az illető az Örökkévaló nevét tetováltatja testére. A Talmud ilyen esetben előírja, hogy aki Isten nevét írta a testére, annak el kell takarnia testén ezt a feliratot, ha levetkőzik (például a fürdőben). Eljáhu Báksi-Doron, Izrael volt szefárd főrabija az ilyen tetoválás eltávolításának kérdését ecsetelve abból indult ki, hogy aki a tetoválást készítette, az nem lehetett egy Isten-féltő zsidó, nem a szentség motiválta a tette, mivel az önmagában vétkek. Ezért az ilyen feliratot is szabad és el is kell távolítani, mert „egész létezésével Isten akarátának megtagadását szimbolizálja.”⁸⁰

Tekintettel az elmondottakra a zsidók egy része nincs tisztában azzal, hogy a tetovált elhunytakat szabad-e eltemetni ortodox zsidó temetőben. Sokan úgy vélik, hogy tetoválással rendelkező elhunytakat nem engedélyezett zsidó temetőben eltemetni. Ez nem teljesen igaz, mivel minden zsidó temetési társaságnak megvan a joga, hogy meghatározza, kit temet el a temetőjében, így szabadon dönthet ebben a kérdésben is.⁸¹ Mivel a Tóra tiltja a tetoválást, visszautasíthatják a tetovált emberek temetését, de a gyakorlatban ez ritkán fordul elő.

Érdekes megvizsgálni a holokauszt-túlélők tetoválásának kérdését. Oberlander rabbi megemlíti, hogy Németország 1965-ben ezer dollárt ajánlott fel minden holokauszt-túlélőnek, akinek szándékában állt plasztikai műtéttel eltávolíttatni a karjáról az auschwitz-i számot. Ezzel kapcsolatban egy nő Ephraim Oshry rabbihoz fordult kikérni a véleményét arról, hogy a halacha szerint szabad-e részt vennie ebben a programban.⁸² „Oshry rabbi, aki élete során négy kötetet jelentetett meg a Holokauszttal kapcsolatos háláchikus kérdésekről (...) a *Háparédész* című, New Yorkban megjelenő rabbinikus folyóiratban” (39. évfolyam, 6. szám,

⁷⁷ Talmud, *Máskot* 21a. és RITVÁ kommentárja uo., *Tur*, *Jore déá* 180. fejezet eleje. Lásd: <http://zsido.com/letezik-e-koser-tetovalas-sminktetovალასტol-holokauszt-emlekezeteig/>. Letöltve: 2019. július 4.

⁷⁸ *Löhorot Nátán* responsum 8. kötet 72. fejezet; *Siááh házáde* 2. kötet, *Pátsegen háktáv* 68:1.p. Lásd: <http://zsido.com/letezik-e-koser-tetovalas-sminktetovალასტol-holokauszt-emlekezeteig/>. Letöltve: 2019. július 4.

⁷⁹ Naftali Kraus blogja. Mit mond a halacha. A tetoválásról. 2011. január 20. csütörtök. <http://judaizmus.blogspot.com/2011/01/mit-mond-halacha.html> Letöltve: 2019. július 4. A tetoválásról. <http://ujhacofe.hu/halaha/tetoval.htm> Letöltve: 2019. július 4.

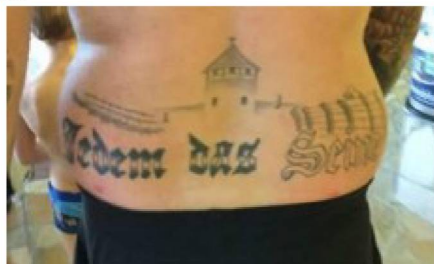
⁸⁰ <http://zsido.com/letezik-e-koser-tetovalas-sminktetovალასტol-holokauszt-emlekezeteig/> Letöltve: 2019. július 4.

⁸¹ Chani Benjaminson: *Can a person with a tattoo be buried in a Jewish cemetery?* <https://www.ou.org/torah/machshava/tzarich-iyun/tzarich-iyun-jews-with-tattoos/> Letöltve: 2019. július 4.

⁸² <http://zsido.com/letezik-e-koser-tetovalas-sminktetovალასტol-holokauszt-emlekezeteig/> Letöltve: 2019. július 4.

5725. ládár, 10. p.) jelentette meg visszautasító válaszát.”⁸³ Azt a hálacha azon előírására alapozta, amely szerint „a zsidóknak kötelezően viselendő megkülönböztető jelet szabad sábeszkor a ruhára tűzve hagyni, mert ruhának számít és nem cipelésnek, ami amúgy tilos szombaton.”⁸⁴ A németek által tetovált számok célja a megalázás volt, azt sugallta, hogy a megbélyegezettek nem emberek, hanem csak számok. A rabbi szerint az áldozatok továbbra is viseljék a számokat, mivel azok már nem a megszégyenítés, hanem a büszkeség szimbólumai és a velük szemben elkövetett szörnyűségek bizonyítékai (Teshuvot Mima’amakim 4:22).⁸⁵ A rabbi véleményét erősen támadta *Hámáor* című New York-i a hálachikus folyóiratában annak főszerkesztője, Amsel Méir rabbi akként érvelve, hogy az embereket nem lehet kötelezni arra, „hogy a gonoszra való morális emlékezés miatt veszteség érje őket.”⁸⁶ Kiemelte, hogy „valakinek elviselhetetlen lelki fájdalmat okoz a gondolat, hogy egész életén át viselnie kell a számot a karján”.⁸⁷ Oberlander rabbi kiemeli, hogy nem tud egyetlen holokauszt-túlélőről sem, aki eltávolíttatta volna a tetovált számát.

Az utóbbi időben a zsidóság egy új problémával szembesül. A fiatal korosztály tagjai felmenőik tiszteletére magukra tetováltatják az auschwitzi tetoválások számait, ami viszont vétek és bálványimádó szokás.

Az auschwitzi tábor tetoválása egy náci szlogenel („*Jedem das Seine*” vagyis „*Mindenkinek a magáét*”, ami a buchenwaldi koncentrációs tábor szlogenje volt) együtt nagy vihart kavart a zsidó világban. A képi ábrázolás „hordozója” Oranienburg városának uszodájában mutatta meg magát, ami csupán az egyik vendég felháborodását váltotta ki, a többiek nem reagáltak.⁸⁸ A német ügyészek szerint nem feltétlenül ütközik törvénybe az ilyen tetoválás, de felfedésük nyilvános helyen már törvényt sérthet. Ezért vizsgálatot indítottak az esetről megjelent cikket követően 2015. év végén.⁸⁹ Bebizonyosodott, hogy a tetovált személy a német szélsőjobboldali Nemzeti Demokrata Párt (NDP) és a berlini városi tanács tagja.⁹⁰ *Első fokon hat hónapig terjedő felfüggesztett szabadságvesztésre ítélték a szélsőjobboldali*

⁸³ U. o.

⁸⁴ U. o.

⁸⁵ Mélységből kiáltok – Rabbikus kérdések és válaszok a Holokausztból. 99. A németek által áldozataikra tetovált számok eltávolítása. <http://zsido.com/fejezetek/nemetek-altal-aldozataikra-tetovalt-szamok-eltavolitasa/>. Letöltve: 2019. július 4. V. ö. Rabbi Dr. Ari Zivotofsky: *Tzarich Iyun: Jews with Tattoos* https://www.chabad.org/library/article_cdo/aid/533444/jewish/Can-a-person-with-a-tattoo-be-buried-in-a-Jewish-cemetery.htm Letöltve: 2019. július 4.

⁸⁶ <http://zsido.com/letezik-e-koser-tetovallas-sminktetovallastol-holokauszt-emlekezeteig/> Letöltve: 2019. július 4.

⁸⁷ U. o.

⁸⁸ Justin Huggler: Police search for swimmer photographed in Germany with Auschwitz tattoo. In: *Telegraph*. <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/europe/germany/12026822/Police-search-for-swimmer-photographed-in-Germany-with-Auschwitz-tattoo.html> Letöltve: 2019. július 4.

⁸⁹ Auschwitzot ábrázoló tetoválás miatt indíthatnak eljárást Németországban. Közzétéve: 2015. december 3. Zsido.com. <http://zsido.com/auschwitzot-abrazolo-tetovallas-miatt-indithatnak-eljarast-nemetorszagban/>. Letöltve: 2019. július 4.

⁹⁰ German politician loses appeal on Nazi-themed tattoo, now going to jail. In: Jewish Telegraphic Agency. <https://www.jta.org/2016/11/07/global/german-politician-loses-appeal-on-nazi-themed-tattoo-now-going-to-jail>. Letöltve: 2019. július 4.

politikust, majd fellebbezése után 2016-ban szigorítottak a büntetésén: nyolc hónap börtönbüntetést szabtak ki rá.⁹¹

IV.2. Az iszlám álláspontja

Az iszlám engedélyezi a férfiaknak és a nőknek is a szépítkezést és díszítést, de tiltja a hamis és mű szépséget. Felfogása szerint a tetoválás az emberi test eltorzítása, megcsúfolása, egyben csalás is, a gonosz műve. A tetováltatott személynek orvosi beavatkozással (műtéttel) mielőbb el kell távolítani a varratot és megbánni a tettét.

A koráni versek (*ája, ayah, ayet*) vagy a hadisz (a próféta életéről, személyéről és tanításairól összegyűjtött közlések) sorainak tetoválása a legtiltottabb, mivel ezáltal azok tisztátalanná válnak. Ugyanis a muszlimok a mosdóba nem vihetnek szent dolgokat, a tetoválást, pedig nem tudják levenni a testükről is kint hagyni. Ezért az iszlám szemében átkozottak a tetoválást végző és az azt kérő személyek egyaránt.⁹²

Egy bosnyák muszlim férfi, aki ismerte a tetoválásra vonatkozó tiltást, egy online vallási fórumon arról érdeklődött, hogy mekkora bűnről van szó, milyen büntetés jár érte, mivel fiútestvére tetováltatni akarja magát és fel szeretné hívni a figyelmét a következményeire. A válasz itt is ugyanaz: átkozottak, akik tetováltatják magukat.⁹³

Ezek ellenére a muszlimok egy része tetováltatja magát. Az újságok beszámoltak egy fiatal török férfiről, aki édesapja és a vallás tilalma ellenére kitetováltatta magát. Ezért pedig megromlott a kettőjük közötti viszony. Az újságcikk közli a tetováltatott személyek egyet nem értést a muszlim közösségek döntéséről, amely szerint a tetoválással rendelkező elhunytakat tilos rituálisan megmosdatni a temetésük előtt.⁹⁴

A Korán nem foglalkozik kifejezetten a tetoválással, de annak tilalmát elrendelik a hadiszok. Közvetett módon a Korán 4. szura 119 (A-Nisa) kimondja: „*S eltevelyítem őket, felcsigázom őket, s parancsolok nekik, s ők meg lemetszik a jószágok fülét. S bizony én megparancsolom nekik, s megváltoztatják Allah teremtését. S ki a Sátánt veszi patrónusnak Allah helyett, hát rajtaveszt nyilvánvaló veszteséssel.*”⁹⁵

Ibn Kesir az Allah teremtményei kinézetének megváltoztatására a kasztrálást és a tetoválást nevezte meg példaként.⁹⁶ Ibn Mes'ud kinyilatkoztatta, hogy „*Allah megátkozta azokat az asszonyokat, akik szépítkezve tetováltatják magukat és kiszedik a szemöldökeiket, kisebbitik fogaik nagyságát és mind ezáltal megváltoztatják kinézetüket, melyet Istentől kaptak.*” Amikor az egyik asszony erre felrótta neki ezen szavakat, ő azt válaszolta, hogy: „*Miért ne átkozzam azt, akit Allah prófétája megátkozott és ez az átok az Allah Könyvében áll.*”⁹⁷ A felsoroltak mellett a muszlimok követik az Ószövetséget is, amely a tetoválást tiltja a Leviták Törvénye 19.28-ban.⁹⁸

⁹¹ <http://zido.com/auschwitzos-tetovallast-viselt-hatan-nyolc-honapot-kapott-nemet-politikus/> Letöltve: 2019. június 28.

⁹² Je li muslimanu uopšteno dozvoljeno tetoviranje i da li je dozvoljeno tetoviranje ajeta ili hadisa na svom tijelu? Válaszadó: dr. Sulejman Topoljak.

<https://www.n-um.com/je-li-muslimanu-dozvoljeno-tetoviranje-1/> Letöltve: 2019. június 28.

⁹³ http://www.islamskazajednica.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=9703 Letöltve: 2019. június 28.

⁹⁴ Murat Koyuncu, Željka Telišman: Tetovaže kao grijeh? <https://www.dw.com/hr/tetova%C5%BEE-kao-grijeh/a-6234072>. Letöltve: 2019. június 28.

⁹⁵ Forrás: <https://blog.poet.hu/mohamed/koran-4-szura>. Letöltve: 2019. július 3.

⁹⁶ Tetovaže i tetoviranje u vjeri

<http://imaboga.blogspot.com/2014/08/tetovaze-i-tetoviranje-u-vjeri.html> Letöltve: 2019. július 3.

⁹⁷ 59 El-Hašr/Progonstvo, pp. 1409-1417. <http://www.ummnet.at/html/multimedia/tefsir/059.pdf>. Letöltve: 2019. július 3., 1412. p.

⁹⁸ Tetovaže i tetoviranje u vjeri

IV.2.1. Piercing és a muszlim nők

A piercing az ősi kultúrákban létező szokás volt, amely például Afrikában, Indonéziában és Indiában (a fül átszúrása) a szépséget és a gazdagságot szimbolizálta, az ősi egyiptomiaknál (szemöldök és orr) az uralkodói családhoz való tartozást jelentette, Ausztráliában, Új-Guineában és Afrikában az ajak átszúrásával jelezték a nagykorúságot. Európában főként a fülbevaló viselése volt elterjedt, és csak a 20. század végén vált divattá a testrészek piercingekkel történő díszítése. Többnyire egy csoporthoz való tartozásra utal, vagy a személyi identitást akarja kifejezni figyelemfelkeltő szándékkal.

Az iszlám tiltja a férfiak piercingjét, mivel az ékszerrel történő szépítkezés női tulajdonság, a férfiaknak pedig tilos. A nők esetében a négy szunnita jogi iskola engedélyezi a piercinget, bár vannak jogtudósok, akik ellene voksolnak. Ezt azzal magyarázzák, hogy a fül átszúrása fájdalmat okoz, a szépítkezés pedig se nem nélkülözhetetlen, se nem kihagyhatatlan dolog egy ember életében. Valójában a luxus egyik megnyilvánulása, ilyen esetben pedig tilos a test sanyargatása.

A muszlim vallástudósok a fülbevaló viselését általánosságban engedélyezik, de az orr, az ajak, vagy a szemöldök átszúrásával kapcsolatosan a vélemények teljesen eltérőek. Más testrészek ilyen jellegű díszítése a muszlim jogtudósok körében fel sem merült. Zijad Ljakić idézi azon muszlim jogtudósok sorát, akik engedélyezik a szépítkezést, amennyiben az nem károsítja a nő testét, és ha az nem más népek (indiaiak) vallási szertartásainak utánzása. Ezért az orr átfúrását öncsonkításnak és a test rongálásnak tartják. Vagyis a fülbevalók viselésén kívül (amit szépítkezésnek fogadnak el) minden más tilos. Ennek következtében az utóbbi években elterjedt piercing tilos, de nem csak a fenti okok miatt, hanem azért is, mert célja a figyelemfelkeltés, akik pedig utánazzák ezt a trendet, azok java részét kábítószeresek, huligánok, utcán élők, illetve a nyugati civilizáció fiatal kafirjai (hitetlenek). A piercing viselése ezért is tilos, mivel az a nyugati divat utánzása.⁹⁹

IV.3. A katolikus egyház álláspontja

A Katolikus Egyház nem tiltja, de nem is támogatja a tetoválást, a papság pedig óvátint a hívőket (akár keresztény jelképekről is van szó), mert Isten saját képmására teremtette az embert.¹⁰⁰ Az emberi test a Szentlélek temploma, és azt nem szabad lerombolni.

A tetoválás pogány szokás, rossz hatással lehet az Istennel való viszonyunkra. Emellett az emberi test megromlása, megbélyegzése és önbüntetés.¹⁰¹ Írva van: *“Vagy nem tudjátok, hogy testetek, amit Istentől kaptatok, a bennetek levő Szentlélek temploma, és ezért nem a magatokéi vagytok? Mert áron vétettetek meg; dicsőítétek azért az Istent a ti testetekben és szellemetekben, a melyek az Istenéi.”* (1. Korintus. 6, 19-20)¹⁰²

<http://imaboga.blogspot.com/2014/08/tetovaze-i-tetoviranje-u-vjeri.html> Letöltve: 2019. július 3.

⁹⁹ *Nošenje pirsinga pokrivenoj ženi (na pupku, nosu, obrvi, jeziku i slično). Datum kreiranja srijeda, 25. Novembar 2015 19:26*

<https://www.ehklus-sunne.ba/index.php/fikh/ostalo/568-nosenje-pirsinga-pokrivenoj-zeni-na-pupku-nosu-obrvi-jeziku-i-slicno>. Letöltve: 2019. július 3.

¹⁰⁰ Egy keresztény csinálthat tetoválást? https://keresztenycsalad.blog.hu/2014/09/13/tattoo_572 Letöltve: 2019. július 3.

¹⁰¹ Dr. fra Ivo Pavić: Tetovaža – Oprez. <https://www.zupa-surkovac.com/hr/article/19/tetova%C5%BEa-oprez>. Letöltve: 2019. július 1.

¹⁰² Što Biblija kaže o tetovažama / 'body piercingu'?

<https://www.gotquestions.org/Hrvatski/tetovaze-Biblija.html>. Letöltve: 2019. július 2. V. ö.

<https://www.novizivot.net/je-li-grijeh-tetovirati-se/> Letöltve: 2019. július 2. V. ö.

<https://www.novizivot.net/stvari-koje-krscani-trebaju-uzeti-u-obzir-prije-tetovaze/>

Letöltve: 2019. július 2.

Az Ószövetségben Isten tiltja az ilyen megpecsételéseket. Az egyik rendelkezés előírja: *“A ti hajatokat kerekdedre ne nyírjátok, a szakállad végét se csúfítsd el. Testeteket a holt emberért meg ne hasogassátok, se égetéssel magatokat meg ne bélyegezzétek. Én vagyok az Úr.”* (Leviták 19, 27-28) Egy másik helyen pedig ez áll: *“Ne nyírják meg fejüket és szakállukat, testükön bevágásokat ne csináljanak.”* (Leviták 21, 5) Habár a keresztényeket nem kötelezi az Ószövetség (Rómaiak. 10,4, Galaták. 3,23-25, Efessusiak. 2,15), mégis gondolkodásra szólít fel maga a tény, hogy a törvény tiltotta a tetoválást. Az Újszövetség nem foglalkozik ezzel a kérdéssel. IV. Hadrianus császár a 12. században betiltotta a tetoválást, a II. Vatikáni Zsinat 1965. december 7-én kelt *“Gaudium et spes”* (Az Egyház a mai világban) elnevezésű lelképásztori konstitúciójában az Egyház és a mai világ viszonyáról kimondja, hogy az ember *“kötelessége, hogy jónak és tiszteletreméltónak tartsa testét, hiszen azt Isten teremttette, és feltámasztja az utolsó napon.”*¹⁰³ Szent Pál Korintusiaknak írt első levelének 10, 31. verse megállapítja: *“Így tehát akár esztek, akár isztok, akár bármi mást tesztek, mindent Isten dicsőségére tegyetek.”* A fecskendezésről nehezen képzelhető el, hogy Isten dicsőségét szolgálja. Első Timóteus 2, 9-ben ez áll: *“Ugyanígy az asszonyok is, tisztességes öltözetben, szemérmesen és józanul ékesítsék magukat, nem bodorított hajjal, arannyal, gyönggyel és drága ruhával, hanem amint az az istenfélelmet valló asszonyokhoz illik: jócselekedetekkel.”*¹⁰⁴ Vagyis a hívektől szerény öltözködés az elvárás, a test képi ábrázolása pedig ennek pont az ellenkezője, hiszen célja a figyelem felkeltése.

A tetoválás tilalmának alapja főként a zsidóknál és muszlimoknál az is, hogy a befecskendezés komoly testmegrongáláshoz vezet, kifejezetten káros az egészségre, amiről több tanulmány is tanúskodik. Emellett olyan tényezők lehetnek, amelyek korlátozzák az embereket bizonyos jogaik gyakorlásában (például a rendőrségnél nem alkalmaznak tetováltakat, a rendőri iskolába se veszik fel őket, vagy egyes munkáltatók nem hajlandóak ilyen külsejű embert foglalkoztatni). Ivo Pavić ferences atya beszámolt arról, hogy egy fiatal lányt megtérését követően komoly gyötrelmem nyomasztotta a tetovált Buddha képe miatt, amelyet lézerrel akar leszedetni. Egy hölgy a nászéjszakán férjének hátán sárkány tetoválást fedezett fel, ami félelmet keltett benne, majd depresszióba esett. Nem tudta túltenni magát a tetováláson, így a házasság felbontását kérte, mivel a férje nem értesítette a képi ábrázolásról. Ezért az említett pap arra kéri a híveit, hogy ha tetoválásra szánják magukat, mielőbb gyónják meg és béküljenek ki az Istennel.¹⁰⁵

További érv a tetoválás ellen a Rómaiaknak írt levél 14,23 fogalmazása, vagyis, ha valaki kételkedik, hogy valami Istennek tetsző cselekvés-e vagy nem, akkor inkább ne tegyen ilyent. *„Mert minden, ami nem hitből származik, az bűn.”*

V. Kitekintés: a tetoválások szerzői jogi védelme

A tetoválásoknak gyakran nem tulajdonítanak túl sok esztétikai, művészeti értéket, pedig vannak köztük olyanok, amelyek művészi igényességgel készültek. Ennek megfelelően pedig felmerül a kérdés, hogy mi a jogi sorsa egy testre „varrt” képi ábrázolásnak. E körben két kérdést kell megválaszolni az egyik az, hogy lehet-e szerzőnek tekinteni a tetováló mestert, a másik pedig az, hogy műnek minősülnek-e a bőr pórusaiba injekciózott mintázatok.

¹⁰³ A II. Vatikáni Zsinat *Gaudium et Spes*. Az Egyház a mai világban kezdetű konstitúciója, 1965. Ford.: Goják János http://tarsadalomformalas.kife.hu/a-ii-vatikani-zsinat-gaudium-et-spes/#ch1_1_14. Letöltve: 2019. július 1.

¹⁰⁴ Ó- és Újszövetségi Szentírás a Neovulgata alapján. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat. Budapest, 2008. 1327-1328. p.

¹⁰⁵ Dr. fra Ivo Pavić: Tetovaža – Oprez. <https://www.zupa-surkovac.com/hr/article/19/tetova%C5%BEa-oprez>. Letöltve: 2019. július 1.

Az Szjt.¹⁰⁶ 1. § (1) bekezdésében akként szól, hogy szerzői jogi oltalomban részesülnek az irodalmi, tudományos és művészeti alkotások. A (2) bekezdés példálózó jelleggel felsorol néhányat a legtipikusabb szerzői művek közül. A h) pont külön is nevesíti a rajzolás, festés, szobrászat, metszés, könyomás útján vagy más hasonló módon létrehozott alkotást, illetve annak tervét. Vagyis rögtön választ is kapunk arra a kérdésre, hogy amennyiben a tetoválás valamilyen rajzolás vagy festés útján létrehozott kép, képi ábrázolás, akkor szerzői műnek tekinthető. Egy igényes tetoválást minden bizonnyal előbb megtervez annak alkotója, majd a bőrön újra elkészíti, lemásolja azt. Hogy az így készített alkotás valóban műként minősüljön, további feltétel, hogy a szerző szellemi tevékenységéből fakadó egyéni, eredeti jellegű legyen.¹⁰⁷ A Nagykommentár¹⁰⁸ szerint a védelem közvetett tárgya a mű maga, nem pedig a szellemi tevékenység. Mivel az egyéni, eredeti jelleg nem függhet további mennyiségi, minőségi, esztétikai jellemzőktől, így ha fennáll a védelem két pozitív feltétele, meg kell, hogy illesse az adott művet,¹⁰⁹ akár a tetoválást is. A Kúria P.I.3581/1934. számú ítéletében akként fogalmaz, hogy „Szerzői jogi védelem tárgya csak olyan mű lehet, amely megalkotójának önálló, egyéni szellemi terméke. Ismert adatok, meglévő anyagnak feldolgozása is védelem alatt álló mű, ha ebben önálló, egyéni tevékenység nyilvánul meg, és az újszerűség bélyegét viseli magán.”

A Berni Unió Egylemény, amely az első nemzetközi szerzői jogi tárgyú egyezmény 2. cikk (1) bekezdése védelemben részesíti az irodalmi és művészeti műveket, tekintet nélkül a mű létrehozásának módjára vagy alakjára. Külön is nevesíti a rajzot és a festményt, mint a védelem közvetett tárgyát. A (2) bekezdés lehetővé teszi az Unióba tömörült országok jogalkotói számára, hogy a védelmet a rögzítés cselekményéhez kössék. Az Amerikai Egyesült Államok éppen azon országok közé tartozik, amely a szerzői jogi törvényében a rögzítést a védelem feltételeként határozza meg. Az U.S. Copyright Act of 1976 102. § (a) pontja kimondja, hogy szerzői jogi védelem illeti meg az eredeti szerzői művet, amely rögzítve van bármilyen kézzelfogható eszközön vagy kifejezésben, amelyet már ismernek vagy később fognak kifejleszteni, és amelyről a mű megismerhető, reprodukálható vagy más módon közvetíthető, akár közvetlenül vagy egy másik készülék vagy eszköz segítségével. Ilyen műnek tekinthető a 102. § (a) bekezdés (5) pontja értelmében a képi, grafikai vagy szobrászati mű.¹¹⁰ Az Egyesült Államok tehát hasonlóképpen tekint az alkotások szerzői műként való elismerésére, mint a nemzetközi közösség és hazánk szerzői joga. Feltétel, hogy eredeti legyen (*originality*), amely egy független, másokétól elkülönült mű, amely a kreativitás minimális színvonalát magán hordozza.¹¹¹ Ennek tükrében tehát minél inkább művészebb egy tetoválás, minél inkább képi ábrázolásában, annál valószínűbb, hogy megfelel majd a védelem kritériumainak. Ebből az is következik, hogy egy „börtöntetoválás” során a bőrre felírt szerető neve nem keletkeztet majd szerzői jogi védelmet, mert egy név önmagában való pusztán felírása aligha lehet egyéni, eredeti jellegű, ahogyan egy egyszerű geometriai ábra sem. Az amerikai szerzői jog rögzítési követelménye kimeríthető akár egy lapra előzetesen történő felrajzolással, akár a bőrbe való bevitellel.¹¹²

¹⁰⁶ 1999. évi LXXVI. törvény a szerzői jogról.

¹⁰⁷ Uo. (3) bekezdés.

¹⁰⁸ Gyertyánfy Péter (szerk.): Nagykommentár a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvényhez.

¹⁰⁹ Nagykommentár, 1. § (2) bekezdés b) pont.

¹¹⁰ „Copyright protection subsist, in accordance with this title, in original work of authorship fixed in any tangible medium of expression, now known or later developed, from which they can be perceived, reproduced, or otherwise communicated, either directly or with the aid of a machine or device. Works of authorship include the following categories: (5) pictorial, graphic, and sculptural works.”

¹¹¹ Yolanda M. King: Copyright protection of tattoos. In: Enrico Bonadio – Nicola Lucchi (szerk.): Non-Conventional Copyright – Do New and Atypical Works Deserve Protection? Edward Elgar Publishing, Cheltenham, UK – Northampton, MA, USA, 2018. p. 115.

¹¹² Uo. p. 117.

A tetoválások tehát kétségtelenül védelemben részesíthetők, amennyiben egyéni, eredeti jellegűek, függetlenül a rájuk vonatkozó értékítélettől. Viszont további kérdés, hogy kit kell a szerzőjének tekinteni. Ennek megválaszolására három irányból tehetünk kísérletet. Az Szjt. 4. § (1) bekezdése kimondja, hogy a szerzői jog azt illeti, aki a művet megalkotta. A tetoválások esetében azonban előfordulhat, sőt gyakran minden bizonnyal megtörténik, hogy a megrendelő saját ötletekkel, esetleg kiforrott képi ábrázolással érkezik a tetováló szalonba, ahol a tetováló művész a már kész mintákat, ábrázolást az ügyfél bőrére rajzolja. Ez esetben magát a klienst kell szerzőnek tekinteni, mert a tetováló nem tesz mást, csak szolgai módon követi az elé tett rajzot, a vendég instrukcióit. Ha azonban ő maga is egyéni, eredeti jelleggel járul hozzá egy vázlat tetoválással fejlesztésében, közös művel állunk szemben. Közös mű az Szjt. 5. § (1) bekezdése szerint akkor jön létre, ha több szerző közös művének részei nem használhatók fel önállóan. Ekkor a szerzői jog egyenlő arányban illeti meg a szerzőtársakat és az esetleges jogsérelem ellen is bármelyikük tiltakozhat. Ha a mű részei önállóan is felhasználhatók, azok egymástól elkülöníthetők – egy tetoválás esetében véleményem szerint ez kevéssé fordulhat elő – akkor a (2) bekezdés szerint a saját rész tekintetében a szerzői jogok önállóan gyakorolhatók. Az így összekapcsolt művekből álló, együtt alkotott közös mű felhasználásához valamennyi szerző hozzájárulása szükséges.

Az is lehetséges, hogy a tetováló mester egy tetováló szalon alkalmazásában áll. Az így létrejövő művek munkaviszonyban vagy más hasonló jogviszonyban létrehozott művekként minősülhetnek (*works made for hire*). Az Szjt. 30. §-a úgy rendelkezik, hogy az ilyen művekhez kapcsolódó vagyoni jogok a mű átadásával a munkáltatóhoz kerülnek, amennyiben a mű elkészítése a szerző munkaviszonyból folyó kötelessége. A munkaviszonyban alkotott művek inkább az építészeti alkotások és a szoftverek esetében relevánsak, bár kétségtelen, hogy előfordulhat, hogy a tetováló a szalon alkalmazásában dolgozik.

A tetoválásokból valódi szerzői jogi jogviták is származtak az Egyesült Államokban. A *Whitmill v. Warner Brothers* ügyben¹¹³ a felperes tetováló művész azért perelte be a filmstúdiót, mert szerinte engedély nélkül használták fel az általa készített tetoválást a *Másnaposok II (The Hangover Part II)* című film reklámkampányában. A szóban forgó tetoválás Mike Tyson nehézsúlyú bokszoló arcára volt tetoválva. Whitmill kérte a bíróságtól, hogy ideiglenes intézkedés keretében tegye lehetetlenné a film reklámozását és forgalomba helyezését, ám ezt a bíróság arra hivatkozva utasította el, hogy a filmből származó gazdasági előny valamint a film levetítéséhez fűződő társadalmi érdek jelentősebb, mint Whitmill igénye. Ezt követően a bíróság meg is szüntette az eljárást.¹¹⁴

Az imént citált ügy már csak azért is fontos, mert rávilágít egy alapvető alapjogi összeütközésre. Nevezetesen mit tehet egy szerzői mű tulajdonosa, amellyel még nem sérti meg a szerző szerzői jogait. A szerzői jog kontra tulajdonjog az építészeti alkotások esetében is jelentős, amikor egy épületet a tulajdonosa átterveztet, vagy esetleg lebont. A tetoválások esetében is lehetséges, hogy az önrendelkezési jogát gyakorolva a tetoválás „tulajdonosa” azt átrajzoltatja, vagy esetleg egy igen költséges, hosszú és fájdalmas műtéti eljárás során megsemmisítteti.

Az építészeti alkotások esetében Szjt. és a bírói gyakorlat leszűkítette a tervezők szerzői jogait azt követően, hogy a mű felhasználását harmadik személynek – tipikusan az épület későbbi tulajdonosának – átengedték. Ettől a pillanattól ugyanis korlátozottan érvényesül a tervező tervhez, illetve épülethez fűződő integritási joga, amely tiltja a mű mindenfajta eltorzítását, megcsonkítását vagy más olyan megváltoztatását, továbbá egyéb visszaéléseket, amelyek a szerző becsületére vagy hírnevére sérelmesek lehetnek.¹¹⁵

¹¹³ *Whitmill v. Warner Bros. Entertainment Inc.*, 2011 WL 2038147 (E.D. Mo. April 28, 2011).

¹¹⁴ King, 2018. p. 120.

¹¹⁵ Szjt. törvény, 13. §.

Vagyis az építészeti alkotásokhoz hasonlóan a tetoválások esetében a szerzőnek túrníe kell, hogy a tetoválást annak tulajdonosa az átdolgozás mértékét meg nem haladóan megváltoztassa vagy azt megsemmisítse.¹¹⁶

VI. Zárszó

A test képi ábrázolása hosszú történelmi múlttal rendelkezik, és különböző tartalmat hordoz (közösséghez való tartozás, szépítkezés). Az utóbbi időben egy divatnak kikiáltott hóbort követése, amelyet a bulvársajtó folyamatosan népszerűsít. Celebek, sportolók, reality-show “sztárok” újabb és újabb tetoválásaikkal tűnnek fel az erre vevő a médiában. A fogyasztóipar igényeire reagálva 2009-ben már a Barbie baba is tetoválassal jelent meg.

Az egy Istenben hívők számára azonban a tetoválás tilos, vagy legalább is nem kívánatos. Isten az embert saját képére teremtette, ezért a test megrongálása, eltorzítása bűn. Néhányan manapság lassan földönkívüliekre kezdenek hasonlítani. A tetoválások erőteljes üzenetek, amelyekkel az egyén ki akarja fejezni, hogy mi a fontos számára. Csakhogy az ember változik, az értékrendje is módosulhat, viszont a testbe befecskendezett tinta nehezen távolítható el, vélhetően ott marad élete végéig. A tetovált személy szembesül azzal, hogy nehezebben helyezkedik el, a börtönben tetováltak pedig, akik valamilyen veszélyes üzenetet karcoltak a testükre, ezzel kizárják magukat a társadalomba való beilleszkedés lehetőségétől. Hiába próbálják elhitetni, hogy ők megváltoztak, a testükre vésett fenyegető rajz vagy szöveg másra utal. Azokra, akik megbánták a tettüket az angol nyelvben megszületett a “*tattoo regret*” (tetkó sajnálat) kifejezés.¹¹⁷

Jóllehet a fiatalok sokkal toleránsabbak a tetoválásokkal szemben, mint az idősebb korosztály, mégis a társadalom szemében a képi ábrázolást viselő személyeket bűnözőknek, prostituáltaknak, munkakerülőknak, alulképzetteknek tartják, a módosabbakat közülük pedig “újgazdagok” a szó pejoratív értelmében.

A tetoválásoknak ezen felül jól mérhető gazdasági és adott esetben művészeti értéke, haszna van. Minél bonyolultabb egy kompozíció, a test minél nagyobb felületét fedi be, annál több munkaórát és befektetést igényel az elkészítése. Éppen ezért jogos igényként jelentkezik a tetoválásokat készítőik részéről, hogy munkájuk gyümölcsét ne csak a kifizetett ellenérték, hanem jogi védelem is oltalmazza. E jogi védelem a szerzői jog körében biztosítható, hiszen a tetoválások, amennyiben elérik az egyéni, eredeti jellegű alkotás színvonalát, védelemben részesülnek. Ennek semmiféle társadalmi érték-, esetleg előítélet nem lehet akadálya.

¹¹⁶ Faludi Gábor: Az építészeti művek a szerzői jogi szakértő testület gyakorlatában. In: Legaza Dénes (szerk.): A szerzői jog gyakorlati kérdései – Válogatás a Szerzői Jogi Szakértő Testület szakvéleményeiből (2010-2013) fennállásának 130. évfordulója alkalmából. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala, Budapest, 2014. p. 130.

¹¹⁷ Egy keresztény csinálthat tetoválást? https://keresztenyesalad.blog.hu/2014/09/13/tattoo_572 Letöltve: 2019. július 3.